

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska ord på bokstaven L

Vad är legalitetsprincipen?

Legalitetsprincipen är i en rättsstat en viktig och central princip och syftar till att skydda medborgare mot godtycklighet i rättstillämpningen. Legalitetsprincipen återfinns i såväl svensk grundlag som inom flera olika rättsområden. I denna krönika behandlas innebörden av legalitetsprincipen inom straffrätten.

Inom straffrätten innebär legalitetsprincipen att du inte får dömas för ett brott som vid handlingens tidpunkt inte var uttryckligen förbjuden enligt lag. Legalitetsprincipen kan uttryckas som *inget straff utan lag*. På latin "nullum crimen sine lege", vilket betyder *inget brott utan lag* samt "nulla poena sine lege", som betyder *inget straff utan lag*.

Några exempel på brott är stöld, miss-handel, fortkörning, bokföringsbrott, osant intygande och förtal, men det finns många fler brott i olika lagar. Om personen döms för brottet kan påföljden till exempel vara fängelse eller böter.

Legalitetsprincipen innehåller förbud mot *analogisk lagtillämpning*, vilket innebär att endast om det *uttryckligen* framgår av lag att något är brottsligt och straffbart kan personen dömas. Med andra ord kan en person endast dömas för brott om dennas handlande med normalt språkbruk passar in under den lagregel som beskriver brottet. Vidare finns ett förbud mot *retroaktiv rättstillämpning*, det vill säga frågan om gärningen är straffbar bedöms utifrån lagarna vid tidpunkten för brottet.

Vad är likhetsprincipen?

Liksom legalitetsprincipen är likhetsprincipen viktig i en rättsstat och skyddas därför av vår grundlag. *Likhetsprincipen* innebär att alla är lika inför lagen och att lika fall ska behandlas lika.

1 kap. 9 § regeringsformen stadgar att *domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet*.

Likhetsprincipen handlar inte om att alla beslut ska vara exakt lika, utan om att fall, mål eller ärenden som har liknande förutsättningar eller omständigheter av domstol eller myndighet ska behandlas på ett likartat sätt.

Vad är livstidsstraff?

Ett *livstidsstraff* är ett straff som inte är tidsbestämt. Livstidsstraff döms endast ut vid mycket allvarliga brott som till exempel mord.

När den dömda avtjänat tio år av sitt fängelsestraff kan den dömda ansöka om att få sitt livstidsstraff tidsbestämt. Vid en prövning av om straffet ska tidsbestämmas ska domstolen göra en bedömning bland annat av om det finns risk att personen kommer återfalla i brottslighet, hur mycket tid av straffet som avtjänats samt om den dömda medverkat till att anpassa sig till samhället.

Vad är lyckta dörrar?

Huvudregeln är att en domstolsförhandling ska vara offentlig, vilket innebär att

rättegången är öppen för allmänheten att närvara och lyssna på förhandlingen. Som bekant är dock ingen regel utan undantag.

Med *lyckta dörrar* avses när domstolen beslutar att hela eller del av en rättegång inte ska vara offentlig, det vill säga hållas inom *stängda dörrar*. Det innebär att allmänheten inte har tillträde till rättegångssalen. Anledningen till att rätten fattar beslut om lyckta dörrar kan vara att delar eller hela rättegången är känslig, till exempel när barn är inblandade. I vissa fall kan det endast vara ett förhör som sker inom lyckta dörrar och övriga delar av rättegången är offentlig.

Genom spännande filmer och serier vet de flesta hur en rättegång går till i USA. Om du har tid kan det vara lärorikt och intressant att närvara och lyssna på hur det går till vid en rättegång i en svensk domstol. Vidare finns det bra information om hur en rättegång i Sverige går till på www.brottsoffermyndigheten.se och www.domstolsverket.se

Vad är laglott?

Arvslotten kallas den del av kvarlåtenskapen, tillgångarna, efter en avlidne som tillfaller en arvinge. *Laglotten* är hälften av arvslotten, som bröstarvingar har rätt till efter den avlidne.

Bröstarvingen, den avlidnes barn eller om barnet är avlidet barnbarn, har rätt till sin laglott, med undantag för bröstarvingar till makar med gemensamma barn. Det sagda innebär att om den avlidne testamenterat bort hela sin kvarlåtenskap kan en bröstarvinge kräva ut sin laglott genom att påkalla jämkning av testamentet. Om bröstarvingen däremot inte begär jämkning inom sex månader från det att bröstarvingen erhöill del av testamentet så gäller testamentet.

Förstärkt laglottsskydd innebär att om en förälder, innan denne avlider, genom gåvor gör sig av med egendom på ett sådant sätt att det är att likställa med testamente, det vill säga gåvor med syfte att fördela ut arv i förväg, kan bröstarvinge som ej fått del av gåvan, och på så sätt fått sin laglott krympt, kräva att gåvan ska gå åter.

Avslutningsvis bör betonas att arv utgår först när någon har avlidit enligt reglerna om arv och testamente i Ärvdabalken. Om du har frågor därom bör du kontakta en advokat som har erfarenhet av familjerätt.

Jag avslutar veckans krönika

med en uppmaning om att i dessa coronatider ta hand om nära och kära samt ett citat som tillskrivs den framlidna prinsessan Diana: *"Family is the most important thing in the world"*.

AGNETA GUSTAFSSON
Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.